

"אנחנו אנשים מאמינים, אני לא שואלת את עצמי 'אם' ו'למה'".
תהילה כהן צילום: אהרון אפרתי

מאז נפילתו של יהודה יצאתי למסע חיים חדש. בגיל 60 פלוס אני מתחילה בחיפוש של תחילת החיים, שואלת את עצמי שאלות יסוד כמו מי אני ומה אני עושה בעולם", מתוודה תהילה כהן, אימו של רס"ן יהודה כהן, שנהרג בקרב בצפון הרצועה בתחילת המלחמה. "אני אדם רציונלי מאוד, ומעולם לא חיפשתי לחקור את עולמות המיסטיקה,

נפילתו של רס"ן יהודה כהן טלטלה את עולמה של אימו תהילה, אבל לא גרמה לה להרפות מעשייתה למען עגונות ומסורבות גט, ולקדם פתרונות לבעיות הלכתיות שהמלחמה עלולה ליצור. מבחינתה זה חלק מצוואתו / **אלינור פנריקר** /

בני הצעיר יהודה

הקשר שלהם, דולב כהן, נפצע קשה. "בליל שמחת תורה הוא היה בבית", משחזרת תהילה את השעות האחרונות שבהן ראתה את בנה. "בתקופה הזו ציינו חמישים שנה למלחמת יום הכיפורים, ודיברנו בינינו על הקונספציה שהובילה אל המלחמה ההיא, ואילו צעדים צריך לנקוט כדי שלא ניפול בה שוב. הוא סיפר שאמרו להם בצבא לראות את הסרט החדש על גולדה. "למחרת בבוקר יהודה העיר אותי ואמר לי 'אימא, זה יום כיפור'. הוא אמר שעדיף שלא אראה את הסרטונים שהמג"ד שלח לו. אחרי זום עם המג"ד הוא התארגן במהירות ויצא לדרך. בתקופת ההמתנה לפני הכניסה הקרקעית לעזה, שנמשכה כשלושה שבועות, הוא אמר לנו לא לבוא, כי כמו שהחיללים שלו לא רואים את ההורים שלהם, גם הוא לא רוצה לראות אותנו. יהודה היה חרור מטרה, הוא מאוד רצה כבר להיכנס קרקעית ולהילחם. הוא דיבר על זה עם אנשים, עם החיילים שלו. הרב של הסירית סיפר לנו שבשיחת המוטיבציה לחיילים לפני הכניסה לעזה, הוא לא היה צריך להוסיף שום דבר אחרי יהודה.

תהיה לך שמחה בלי כאב, היא הכרה קשה. מעולם לא חשבתי שאגיע לזה בחיים שלי". רס"ן יהודה כהן (25) היה מ"פ בסיירת גבעתי. שבוע לאחר הכניסה הקרקעית לעזה הוא הבחין בתנועה חשודה באחד המכנים, הסתער עם שלושה מחייליו ונהרג. יחד איתו נהרגו סמ"ר גלעד ניצן משילה, וסמ"ר יהונתן לוינשטיין ממעלהאדומים.

הקבלה וגלגולי הנשמות. אפילו קצת זלזלתי בזה. היום אני מבינה שאני צריכה לחפש תדר אחר לקשר שלי עם יהודה. אני מרגישה שהעולם הישן שלי התפרק ואני בונה אותו מחדש, ומבינה שזו הזדמנות ללמוד שפה חדשה. זו הפתעה גם בשבילי. לא ציפיתי לזעזוע שישנה את חיי באופן דרמטי כל כך. ההכרה שמעכשיו והלאה לעולם לא

באדיבות המשפחה

"הוא ידע בדיוק לקראת מה הוא הולך". רס"ן יהודה כהן ז"ל

שהמ"פ מציע לו לנסוע יחד איתו ברכב, על אחת כמה וכמה להסיע אותו הביתה. יהודה לקח אותו עד לבית שלו בדרום, ועלה אליו הביתה. הוא התיישב עם אימא שלו, אישה חדה-הורית וקשת-ייום, ושיבח את היכולות והכוחות של הבן שלה, כדי לגרום לה להבין שהפרישה שלו מתפקיד לוחם לא מעידה על האישיות שלו ולא מציבה אותו בעמדה נחותה. "ליהודה היה גם חייל שהתאבד. מטבע הדברים, אימא שלו כעסה מאוד על הצבא אחרי שזה קרה. היחיד ששמר איתה על קשר ונסע אליה מדי פעם היה יהודה. אחרי שיהודה נפל, נסענו במקומו לאי זכרה. האימא דיברה על יהודה בהתרגשות וביקשה ממנו שישמור על הבן שלה למעלה".

כהן בבית הקברות

מחויבותה החברתית העמוקה של תהילה כהן, טוענת רבנית ועורכת דין בארגון יד לאישה, קיי בלה ביטוי עז זמן קצר לאחר נפילת בנה. "במור צאי שבת התקשר אלי הרב דוד לאו כדי לנחם", היא מספרת. "במהלך השיחה אמרתי לו שאם הוא רוצה לנחם אותי, שיראג להתיר מעגינות את ר', אחת הלוקחות של יד לאישה, עם סיפור עגינות

גיעו במהלך השבעה. "הגיע אלינו מישהו ששירת כחובש, וסיפר שהיו להם כמה מעצרים בג'נין. יהודה היה אז מפקד צוות, והם הגיעו לשם בארבע לפנות בוקר. פתאום הם ראו ילד פלסטיני יושב על המדרכה עם חתך גדול על הפנים. יהודה עצר את כולם, קרא לחובש ואמר לו לטפל בו. החובש אמר שהחתך רציני וצריך להזמין את הסהר האדום. יהודה התקשר למפקדים שמעליו, והם אמרו לו להמשיך במשימה. הוא התקשר לדרגה שמעליהם ולא הרפה עד שהסהר האדום הגיע ולקח את הילד. הם התעכבו שם כל הצוות עד שהילד קיבל טיפול רפואי ראוי. זה מאוד מבטא את האישיות שלו, את הרגישות שהייתה בו.

"סיפור נוסף שהגיע אלינו הוא מחייל שהתגייס לגבעתי ורצה להיות קרבי, אבל לא הצליח לעי מוד בזה. יהודה כל הזמן היה שם, עורר אותו וניסה לתת לו כוחות להמשיך, אבל אחרי כמה שבועות החייל החליט שהוא לא מסוגל לעמוד בעומס ופרש לתפקיד אחר. יהודה ארגן לו להיות טבח. בסוף השבוע שבו החייל היה אמור לעזוב את גבעתי ולי עבר לתפקיד החדש, יהודה אמר לו שהוא רוצה לקחת אותו הביתה. החייל התרגש מעצם העובדה

« "כדיעבר אני יכולה לספר שביום כיפור שלפני, יהודה היה על הגדר. כשהוא חזר הביי תה, בחג הראשון של סוכות, הוא סיפר איך אמרו להם לירות רק מתחת לברכיים. כשהחתן שלי שאל אותו למה לא יורים ירי משמעותי יותר במי שמת- קרב לגדר, יהודה אמר שאלה שטויות ושהם 'סתם מתפרעים'. גם הוא היה שבוי בקונספציה". בשבת שלפני הכניסה לעזה, כתב יהודה בקבו צת הוואטסאפ של המשפחה: "בטוח שאנחנו יוצאים למגר את הרוע, להחזיר את הכבוד הלאומי שלנו וגם כמובן לחזור הביתה בשלום". יהודה נפל ביום שישי. המשפחה קיבלה את ההודעה רבע שעה לפני כניסת השבת, ובחרה שלא

"בליל שמחת תורה הוא היה בבית. דיברנו בינינו על הקונספציה שהובילה אל המלחמה ההיא, ואילו צעדים צריך לנקוט כדי שלא ניפול בה שוב. למחרת בבוקר יהודה העיר אותי ואמר לי 'אימא, זה יום כיפור"

לפרסם אותה למי שלא שהה באותם רגעים בבית, גם לא לאחים. "רק מי שהיה בבית ידע. היו אצלנו בבית שלוש בנות שהבעלים שלהן בצבא, ו-11 נכי דים. בחרנו לא להודיע לילדים האחרים כדי שלא יהיו עם זה לכרם בשבת". יהודה הותיר אחריו את הוריו תהילה ורב, תושבי שרמות-מחולה, ושישה אחים ואחיות.

שחמטאי מוכשר ומפקד רגיש

"יהודה הוא דור שלישי לשואה, והשואה הייתה נוכחת מאוד בחיים שלו", מספרת תהילה. "הוא קרוי על שם סבא שלו שנספה באושוויץ. בכל מה שיהודה כתב הוא תמיד דיבר על הזכות של הדור הזה, דור הגאולה. בין 7 באוקטובר לכניסה הקרקעית, המחנות שלנו, שהוא גיבור הקרב בתל-סאקי במלחמת יום הכיפורים, היה בקשר עם יהודה. ב-13 באוקטובר יהודה כתב לו: 'רק אחרי שנגעו הקרבנות התחלתי לנסות ולעכל, ושם הרגשתי את עוז הרוח והגבורה שלכם לפני חמישים שנה מחלתי לתוכנו. שנזכה להמשיך את שרשרת הדרות בצורה ראויה'. הוא ממש חי את האידיאלים האלה. הוא בחר להילחם ולשרת בצבא, רצה להיות מ"פ לוחמים.

"החיילים שלו סיפרו שלפני שהם נכנסו לר- צועה, הוא אמר שבצה"ל המסורת היא שהמפקדים הולכים בראש ושיכול להיות שיקרה לו משהו, לכן הוא מינה מי שיחליף אותו ומי שישמש בתפקידים אחרים. אנחנו מבינים שהוא ידע בדיוק לקראת מה הוא הולך, וזה מה שמנחם אותנו. הוא היה מודע לגמרי לסכנות, ואם היה חוזר הוא היה עושה זאת שוב. אני לא שואלת את עצמי 'אם ו'למה' בנור גע אליו, כי אנחנו אנשים מאמינים ואנחנו יודעים שזה היה סיפור חייו. הוא הספיק המון, והיה משמיע עותי מאוד עבור החיילים שלו. במסגרת הצבא הוא נהרג, אבל במסגרת הצבא הוא גם גדל והתפתח והפך להיות מה שהוא. הוא נהרג בקרב גבורה שהם מועמדים עליו לצל"ש. במותם הם הצילו את כל הפלוגה. יהודה מאוד אהב את החיים, היה ילד שמח ופשוט ולא רצה למות בכלל, אבל אם היו מבקשים ממנו לבחור איך למות, ברור לי שזו הייתה הדרך שבה היה רוצה שזה יקרה".

המשפחה והחברים מספרים שיהודה היה שחקן שחמט מוכשר ואסטרטג מבריק, עניין ששירת אותו גם בתפקידו הצבאי, ומצד שני בעל רגישות אנושית גבוהה, שהתגלתה ביתר שאת בסיפורים שהי

ארוך שנים. הוא הבטיח שיעשה כל שביכולתו. לא חשבתי על זה יותר מדי, הבקשה הזאת יצאה לי באופן טבעי. כשאני מסתכלת על זה בדעיכה, אני מבינה שאלה באמת החיים שלי, שאני באמת חיה את העבודה שלי”.

בעיניה יש חיבור מובהק בין חייו ומותו של יהודה ובין העשייה שלה למען נשים עגונות. “חברה של יהודה שיצאה איתו לפני שנהרג, סיפרה לי עד כמה הוא אהב את העבודה שלי ועד כמה העריך את פעילותי. אצלנו בשולחן שבת זה מאוד נכה. הייתה לו גם פתיחות וגמישות מחשבתית והלכתית. הוא קצת חסר לי עכשיו בדיונים ובי וויכוחים סביב השולחן; הילדים האחרים שלי קצת יותר ‘פנאטים’ ו‘קונוניקים’”, היא צוחקת. “בדרך כלל הייתה לו פתיחות לדעיונות ולדעות שהבאתי לשולחן”.

עולמו ההלכתי של יהודה בא לידי ביטוי לאחר נפילתו של אחד מפקודיו, סמ”ר שילה אמיר, בפיי גוע ירי בקדומים. “כיוון שיהודה ז”ל היה כהן, אסור לו להיכנס לבית הקברות. אבל הוא רצה ללוות את החייל שלו בדרך האחרונה, ולא היה מוכן לקבל את העובדה שבשם ההלכה הוא לא יכבד את החייל שנהרג ולא ישהה בצמוד לחייליו, שהוא ראה אותם כבניו. הוא לא שאל אף אחד, והגיע לבית הקברות. אמר שהוא הרגיש שזה מה שהיה צריך לעשות. הוא ידע שאם הוא יתקשר לאבא שלו בשאלה הלכתית כזו, הוא לא יקבל את התשובה שתספק אותו”.

בעקבות המקרה הזה פורסם בכתב העת “תחור מין” מאמר מאת הרב מוטי גודמן, שבו נקבע כי קצין כהן שקשור לחייליו כמו אל בניו, רשאי להגיע לקבר של חייל שלו שנהרג. המאמר הוקדש לזכרו של יהודה.

חשש מפגיעה במורל

המלחמה הנוכחית מתקשרת לפעילותה של תהילה בדרכים נוספות. יחד עם עמיתותיה ב”יד לאישה” ובארגוני נשים נוספים, הן מבקשות לקדם פתרונות הלכתיים לבעיות שעשויות להתעורר על רקע המלחמה המתמשכת ולסוגיות של עגינות הלכתית. ברבנות הצבאית עושים מאמץ עליון לוודא ולוודא כל חייל שנפל ב-7 באוקטובר ואחד ריו, וככל הירוע, עד כה לא נוצרו בעיות של עגינות במלחמה הנוכחית. עם זאת, בארגוני הנשים מבקשים להביא לכך שכל חייל נשוי יחתום על הרשאה לשליחים לתת לאשתו גט בשמו. על פי נוסח ההרשאה, אם תחלוף שנה מאז שהבעל הוכרז כנעדר או מאז שנפגע פגיעה רפואית קשה שלא תאפשר לו להעניק גט, האישה תוכל לפנות אל בית הדין, לממש את הגט ולשחרר את עצמה מהנישואים.

“בעידן הנוכחי אין כליך מציאות של גברים ש’נעלמים’ כמו בעבר”, מסבירה תהילה. “ב-99.9 אחוזים מהמקרים מצליחים לאתר את האנשים וליקבוע מוות, אם זה אכן קרה. העניין הנפוץ יותר הוא פגיעות ברמה כזו שהאדם לא מסוגל לתת גט מרצונו. התפתחות הרפואה מאפשרת לאנשים עם פגיעות ראש להישאר בחיים עשרות שנים, ואז נכנסים לסוגיה הלכתית מורכבת מאוד. אנחנו מנסים לקדם את החתימה על השטר הזה באופן שיחול גם על מצבים רפואיים קשים, ואני בקשר עם הרבנות הצבאית בנושא”.

להרשאה כזו, מציינת כהן, יש תקדימים הלכתיים: “בתקופת מלחמת העולם השנייה, הרב הרי צוג והרב עוזיאל, שהיו הרבנים הראשיים, החתימו חיילים שיצאו להילחם עם הצבא הבריטי על שטר שמהווה מעין ייפוי כוח לרבנים של העיר. מי שחור תם על השטר אומר למעשה שאם חלילה הוא לא יחזור מהקרב ולא יידעו איפה הוא, או שלא יהיו

מספיק ערויות על מותו, כך שהאישה לא יודעת אם היא אלמנה או נשואה – הוא מייפה את כוחם להיכנס לנעליו, לכתוב גט במקומו לאשתו ולשחרר אותה מעגינות”.

“בתקופת מלחמת העצמאות, הרב גורן הכניס את זה כטופס רשמי של צה”ל בפקודת מטכ”ל. בפועל הוא נמנע מלעשות בזה שימוש, בגלל חשש מפגיעה במורל החיילים. גם היום יש גברים שחיות מים על שטרות כאלה. הם אומרים שהם לא מוכנים לצאת לקרב לפני שהם יודעים שהם לא משאירים את הנשים שלהן במצב כזה. אנחנו מנסים לקדם את זה בצורה מסודרת דרך צה”ל. בעיקרון, למי שפונה אליהם ודורש לעשות זאת, הם מחתימים אותו על שטר שאינו כולל את המצבים הרפואיים, אם כי לאחרונה הם אמרו שהם עובדים על הרחבתו. “לצורך העניין, אם הרב הזה היה חלק מהליך פורמלי ורון ארד היה חותם על זה, אשתו הייתה משתחררת מעגינות שנמשכה עשורים ארוכים. כל אישה כזאת היא עולם ומלואו. אנחנו לא יודעים מה יהיה עם החטופים בעתיד, אבל יש גם נשים נשואות שהבעלים שלהן שם. אישה לא חייבת לממש את השטר הזה, זה נתון לשיקול דעתה. כל עוד היא מחזיקה בתקווה שבעלה יחזור, זה בסדר גמור. זה תלוי בבחירתה האישית”.

ארבע נבות בהלוויה

תהילה ממשיכה בפעילותה גם לאחר נפילת בנה, אבל המיקוד ונקודת המבט השתנו: “עד שיהודה נפל, חשבתי ששליחותי, מעבר לגידול המשפחה, היא הנושא של עגונות ומסורבות גט שהתמסרותי אליהן. גם ברמה הפרקטית בבתי הדין, וגם ברמה הציבורית – התראיינתי ופעלתי בנרשאים האלה, והכל מתוך מחויבות מלאה להלכה. הנפילה של יהודה גרמה לי לשאול שאלות מאוד קשות – מה עכשיו, איך בונים את החיים מחדש ומה משנים בהם”.

“האובדן שלו זועזע אותי מאוד. אני מבינה שזו עובדה קיימת, ואני צריכה ללמוד איך אני גדלה ממנה ואיך אני מתחברת לעוד רבדים בנפש שלי ולעוד שליחויות בעולם. אני מבינה שאני צריכה להשלים עם חסרונו של יהודה, זה תהליך נוסף שעלי לעבור. להשלים עם העובדה שלא יהיו לו ילדים”, אומרת תהילה ואז עוצרת לרגע ופורצת בבכי יחיד לאורך הראיון, “למרות שהוא נורא רצה להתחתן ונפגש עם הרבה בנות. הוא היה מוכוון מטרה למשפחה, וזה כואב שהוא לא הצליח למלא את הרצון הזה. בהלוויה הבת שלי דיברה על הרצון העז שהיה לו, על כך שהוא היה היחיד שלא זכינו להוביל לחופה, ושמה את ניגון ‘ארבע נבות’ ששרים בחופה”.

ברוח זו, משפחת כהן הייתה מהראשונות שהציטרפו לפרום הגבורה, שאחד ממייסדיו הוא יעקב ניצן, אביו של סמ”ד גלעד ניצן שנפל יחד עם יהודה. “אנחנו מאמינים בלתת כוח למנהיגים ולעם שלנו. אומר בכנות – אני לא כזאת מינית, אבל אני רוצה שיפעלו מתוך כוח, מתוך אמונה בצדקת הדרך והבנה שאי אפשר לבחור בפתרונות זמניים וקלים כפי שנעשו עד עכשיו, ושגרמו להולדת המפלצת הזאת של 7 באוקטובר”.

“יש פה דילמה מוסרית מאוד קשה עם החטור פים, גם הלכתית. לקח לי זמן עד שהבנתי שהעם שלנו לא יכול לעמוד בסיפור הזה, והוא צריך לשלם מחירים מאוד גבוהים. צריך לעשות את זה מתוך תבונה ואמונה – להסתכל לטווח ארוך ולא לחפש פתרונות קצרי דרך. אם לנו, המשפחות השכולות, יש כוח למרות הנפילה של בנינו, אז יש כוח גם לעם כולו. הבן שלנו נפל, אבל יש לנו עוד בן ויש לנו חתנים. יש לנו חתן אחד ברפיח שהוא אבא

לשישה ילדים. הוא מתנדב בהנדרסה קרבית, למרות שהוא לא חייב להתגייס. יש לנו עוד שני חתנים בצפון. אחנו מבינים שהמשימה שלנו לא תמה. אין לנו ברירה אחרת, זו מלחמת קיום”.

“אני חושבת על ההורים שלי שהיו במחנות, ועל הזכות שיש לנו לחיות בארץ הזאת, להילחם. ליהודה הייתה הזכות למות עם נשק בידים. סבא שלו, שהוא קרוי על שמו, נספה באושוויץ בלי יכור לת להגן על עצמו. יש לי מחשבה לפעמים שאולי הוא גלגול נשמה שלו, שאולי היה צריך להשלים איזה מהלך. עם כל הקושי הגדול שהוא נפל, יש לי הכרת הטוב על הקמת המדינה, על הזכות להילחם, על הגאולה. אני לא יודעת מתי המשיח יבוא, אבל אנחנו נמצאים בתהליך גדול, אלוכי, ואני בטוחה שייצא גם משהו טוב מהמלחמה הזאת. בראש ובראשונה היא עצרה את הפירוד בעם”.

השליחות הנוספת שתהילה נטלה על עצמה היא ריכוך השסע הלאומי. “אנחנו בשיח עם אנשים מנחל-עוז וממקומות אחרים, עם משפחות שכולות שמדברות בשפה אחרת מאיתנו, מנסים למצוא את המקשר והמאחד. אני מנסה ליצור קשר עם מעריכות תקשורת ולהגיע איתן להירכרות שתשנה קצת את אופן הסיקור והעברת המסרים. אלה שתי המשימות שלי היום, שבהן אני מרגישה שאני יכולה לעשות שינוי”.

חברותא עם חייל

בהקדשה לחבר, כתב יהודה בין השאר: “כל עוד אנחנו ממשיכים את דרכו של אדם שנפטר, הוא כמשל לאדם חי”. ברוח המשפט הזה, משפחתו מבקשת להמשיך את אורו ופועלו אחרי מותו. הם מתארים אותו כאיש מעשה עם עולם רוחני ואמונה חזקה. בעקבות זאת הם בחרו בשני פרויקטים להנצחת זכרו.

במיוזם אחד הם מצטרפים ליוזמה של הצוות שלו – הקמת מצפה. לשם כך נבחרה בקפידה נקודה אסטרטגית בין שדרות-מחולה למחולה. “זה מקום גבוה שיהווה אחיזה משמעותית בארץ ישראל. החייל שלנו לעשות שם מרכז גדול עם בוסתן של עצי פרי. יהודה גם היה מאוד מחובר לבקעה, וזה מתאים לו בדיוק”.

פרויקט ההנצחה השני מתחבר לעולם הרוחני של יהודה. “במשך שש וחצי שנים הייתה ליהודה חברותא בכל שבת שהוא הגיע הביתה. הרב ישי צור, מהישיבה שלו בצ’לי, המליץ שכשהוא מגיע הביתה תהיה לו חברותא. בתחילת השירות שלו הוא ניגש לרב ניר צוברי ואמר לו שהוא רוצה ללמוד איתו.

“בעידן הנוכחי אין כליך מציאות של גברים ש’נעלמים’ כמו בעבר. ב-99.9 אחוזים מהמקרים מצליחים לאתר את האנשים ולקבוע מוות. העניין הנפוץ יותר הוא פגיעות ברמה כזו שהאדם לא מסוגל לתת גט מרצונו”

הוא הקפיד על זה שש וחצי שנים, עד נפילתו. גם בערב שמחת תורה הוא סגר חברותא למחרת היום. אנחנו פונים כעת לקהילות שונות ומבקשים לחבר בין חיילים וחיילות ובין אנשים בקהילה, שכשהם חוזרים הביתה מהצבא יהיה מישהו קבוע שילמד דו איתו. אנחנו יודעים שעבור יהודה זה היה עוגן רוחני. אנחנו רוצים ליצור קהילה לומדת, ובהמשך נארגן עבודה כנסים לזכרו של יהודה.

“אנו מזמינים את הציבור לכתוב בגוגל ‘תנו עוז ליהודה’, להצטרף לכי-4,700 שותפים שכבר תרמו ולסייע לנו להפיץ את אורו של יהודה בעולם” ●